

механізму транскордонного та міжрегіонального співробітництва (зазначимо, що в ЄС забезпечення екологічної політики є цілим відокремленим видом спільної державної політики).

Практичне втілення зазначених пріоритетів у діяльності правоохоронної системи України залежить від системи взаємопов'язаних факторів. Найголовнішими з них є політична воля держави реалізовувати реформи, економічна спроможність держави і підтримка широких верств громадськості. У процесі реалізації реформ правоохоронних органів України слід також усвідомлювати, що впровадження європейських еталонних стандартів правоохоронної діяльності має відбуватись за умови, коли примусові дії в межах правоохоронної діяльності мають бути не основним, а похідним (допоміжним) засобом, що є на озброєнні у правоохоронних структур.

Одержано 12.10.2017

УДК 340.11

Юлія Миколаївна ПЕРЕРВА,

доцент кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7559-5710>

ПРАВОВА ЕКСПЕРТИЗА ЗАКОНОПРОЕКТУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЛЕГІТИМНОСТІ ЗАКОНУ

Розвиток чинного законодавства України та його реформування ставить нові вимоги як до змісту закону так і до його якості. Сьогодні важко уявити, що новий законодавчий акт може бути створено без участі професіоналів, перше за все юристів. Залучення наукових установ, навчальних закладів та спеціалістів для здійснення експертизи законопроекту міцно посіло своє місце у практиці законодавчого процесу. Це питання є не новим і для науки, дослідженням експертизи законопроектів займалися такі вчені, як Г. О. Івлієв, М. В. Максимов, О. С. Піголкін, Т. Я. Хабрієва та ін., але актуальність її подальшої розробки зберігається, оскільки експертиза законопроектів не знайшла належного врегулювання чинним законодавством.

Виникає питання, що ж таке експертиза і в чому вона полягає? Звичайно в юридичній літературі під поняттям «експертизи» розуміють спеціальне дослідження законопроекту на предмет його

сумісності з чинним законодавством. Це найбільш загальне визначення навряд чи можна вважати достатнім для розуміння цілей експертизи.

Метою експертизи взагалі – є оцінка відповідності досліджуваного законопроекту певним правовим критеріям. У зв'язку з цим постає потреба у розробці «критеріїв якості закону». Треба, щоб ці критерії охоплювали всі показники якості закону.

Методичні рекомендації щодо проведення правової експертизи проектів нормативно-правових актів ухвалені постановою колегії Міністерства юстиції України визначають перелік питань предмету правової експертизи, який є орієнтовним і призначений для проведення експертного дослідження проекту нормативно-правового акта будь-якого виду та галузі права. І хоча в постанові зазначено, що залежно від змісту проекту, особливостей предмета його регулювання, виду експертизи до нього можуть бути включені додаткові питання більш конкретного характеру. На наш погляд, при експертизі саме законопроекту до числа таких критеріїв слід віднести також: обґрунтованість застосування правового регулювання у формі закону; дотримання правил законодавчої техніки; дієвість – розгляд завдань, що вирішуються у конкретній сфері та відповідність результатів поставленій меті, цілям, культурним особливостям та надбанням держави.

Формування комплексного уявлення про експертизу законопроекту неможливе без аналізу її завдань. Так, завданнями експертизи, на думку Центру політико-правових реформ, є: об'єктивний і всебічний розгляд законопроекту; перевірка відповідності законопроекту вимогам і нормам чинних нормативних актів, правил законопроекткування; оцінка відповідності проекту нормативного акта сучасному рівню наукових знань, державній науково-правовій політиці, соціальній і економічній доцільності; аналіз рівня використання наукових досліджень, світового досвіду, прогнозування соціально-економічних; аналіз правових та інших наслідків реалізації законопроекту; підготовка науково-обґрунтованих експертних висновків.

Значення експертизи законопроектів сьогодні особливо зростає, оскільки українське законодавство інтенсивно розвивається і реформується. Проте, внутрішня науково-правова експертиза, яка здійснюється у Верховній Раді, не спроможна вирішити всіх проблем. Потрібне також посилення економічної, фінансової та інших видів експертиз законопроектів, які дозволяли б передбачити всебічні, в тому числі і криміногенні, наслідки прийняття і застосування того чи іншого закону.

Необхідно зазначити, що чинним законодавством й досі не визначається перелік наукових установ, навчальних закладів та інших спеціалізованих суб'єктів, які можуть залучатися до експертизи законопроекту, крім того, не закріплюються будь-які вимоги, яким вони повинні відповідати. Це є недоліком, який особливо гостро відбивається на процедурі проведення експертизи законопроекту та іноді не дає можливості отримати бажані результати.

Слід визнати, що експертна діяльність має свої особливості та потребує спеціальних знань. Таким чином, серйозною проблемою в окремих випадках може стати недостатній рівень підготовки експертів, точніше, спеціальної підготовки. При роботі над законопроектом істотну роль відіграють суб'єктивні якості експертів і це неминуче. Тому на перший план виходить створення та закріплення заходів, які скорочуватимуть негативні наслідки впливу суб'єктивного фактору. Ними, наприклад, можуть бути: визначення критеріїв вимог до експерта – необхідний обсяг знань, навичок і вмінь; відбір відповідним чином експертів та навчання експертної діяльності (спочатку слід запровадити спецкурс «Правова експертиза» в установах вищої освіти за всіма юридичними спеціальностями); ліцензування експертної діяльності юридичних осіб. На жаль, законодавцями дуже мало уваги приділяється цьому питанню, що зменшує можливості підготовки і прийняття законодавчих актів високої якості.

Говорячи про експертизу законопроектів, неможливо обійти увагою таку її властивість як універсальність. Так, експертиза законопроекту може проводитись як до подання його на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи, так і до початку розгляду проекту закону або за результатами його розгляду. Необхідно зазначити, що особливістю експертизи, що проводиться до подання законопроекту на розгляд Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи та під час попереднього опрацювання законопроекту в комітеті, має бути оцінка первинної ідеї законодавчої ініціативи. Відсутність грамотної експертної оцінки на найпершому етапі – формулювання мети та концепції, базових положень майбутнього законопроекту, визначення кола осіб, на яких буде поширюватися дія закону, – може призвести до вад у плануванні законопроектної роботи, а згодом вплинути й на якість закону.

Багатогранність і глибинна соціальна зумовленість завдань правового унормування суспільних відносин наочно виявляється в переліку посталих проблем, які впливають на напрямки науково-інформаційного пошуку. Вони насамперед потребують: 1) дослідження різних соціальних чинників, які зумовлюють необхідність правового регулювання суспільних відносин; 2) виявлення і ретельного

врахування в процесі формування законів різних інтересів соціальних і національних утворень, суспільних груп і суспільства в цілому, їхніх особливостей, звичаїв, традицій; 3) проведення в разі доцільності спеціальних експериментів для вибору оптимального варіанта правового регулювання різних груп суспільних відносин і вироблення найефективнішої форми правового впливу на них.

На сьогодні не існує нормативно-правового акту, яким би була врегульована складна процедура експертизи законопроекту. І хоча в Україні діє закон «Про наукову і науково-технічну експертизу», його положення не охоплюють експертизу законопроекту, а лише визначають правові, організаційні та фінансові основи експертної діяльності у науково-технічній сфері.

Підводячи підсумки проведеному аналізу та враховуючи викладене, можна зробити наступні висновки і пропозиції. Експертиза законопроекту сама по собі не може виключити неправильні дії суб'єкта законодавчої ініціативи, а при її застосуванні на подальших етапах розгляду законопроекту й законодавчого органу. Але вона може бути більш дієвою: по-перше, у випадку нормативного закріплення вимог, яким повинні відповідати суб'єкти, що залучаються до експертизи законопроекту; по-друге, у випадку уніфікації та чіткого нормативного закріплення процедури експертизи; по-третє, у випадку чіткого та єдинообразного уявлення у суб'єктів, які її здійснюють про критерії оцінки закону з точки зору його якості. Вочевидь, необхідність урегулювання експертизи законопроекту спеціальним законом «Про експертизу проектів законів» це значно вплине на її дієвість та ефективність.

Одержано 12.10.2017

УДК 340.1

Ігор Митрофанович ПОГРІБНИЙ,

доцент кафедри загальноправових

дисциплін факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-0588-9550>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ СКЛАДУ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Функції держави визначаються як основні напрямки її діяльності, що виражають її сутність і соціальне призначення.